

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

เมื่อผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้ หรือการชำระหนี้ตกเป็นพันธียเพราะความผิดของผู้รับจ้าง ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ว่าจ้างในการเลิกสัญญาได้ ซึ่งอาจจะเป็นการใช้สิทธิการเลิกสัญญาตามหลักทั่วไป ตามมาตรา 387 มาตรา 389 หรือ ใช้สิทธิตามบทบัญญัติเฉพาะในลักษณะจ้างทำของ คือ มาตรา 593 มาตรา 595 ประกอบกับมาตรา 387 มาตรา 596 และมาตรา 605 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้บทบัญญัติกฎหมายจะระบุถึงสิทธิของผู้ว่าจ้างว่าสามารถใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ แต่บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้ระบุขอบเขตของการใช้สิทธิในแต่ละมาตราว่ามีรายละเอียดการใช้อย่างไรบ้าง เนื่องจากสิทธิการเลิกสัญญานี้มีทั้งบททั่วไปและบทเฉพาะ จึงทำให้เกิดปัญหาในการปรับใช้ว่าบทบัญญัติเฉพาะจะเป็นบทยกเว้นบททั่วไปอย่างเด็ดขาด และครอบคลุมถึงเหตุแห่งการเลิกสัญญาทุกกรณีหรือไม่ และกรณีใดบ้างที่ยังสามารถใช้สิทธิเลิกสัญญาตามบททั่วไปได้อยู่ นอกจากนี้การไม่ชำระหนี้หรือการพันธียนั้นจะต้องมีขนาดมากน้อยเพียงใด จึงจะทำให้เกิดสิทธิในการเลิกสัญญาได้ ซึ่งจากการที่ได้ศึกษามา ทำให้พบคำตอบ และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมเหตุผล ดังนี้

1. การไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 387 นี้ หมายความว่าถึง การไม่ชำระหนี้เลย และการชำระหนี้บางส่วนซึ่งอยู่ในพันธียที่จะชำระหนี้ได้แต่ไม่ชำระให้ต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ นอกจากนี้การไม่ชำระหนี้ในกรณีนี้ยังรวมถึงการที่ผู้มีวิชาชีพไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง และเอาใจใส่ในการชำระหนี้ เพราะหากได้ใช้ความเอาใจใส่และความระมัดระวังอย่างดีแล้ว แม้ผลของความสำเร็จไม่เป็นไปตามที่ผู้รับจ้างมุ่งหวังไว้ ก็ไม่ถือว่าเป็นการไม่ชำระหนี้¹ อย่างไรก็ตามแม้จะมีการไม่ชำระหนี้เกิดขึ้นแล้ว แต่การไม่ชำระหนี้ที่จะมีสิทธิในการเลิกสัญญาได้นั้นต้องเป็นสาระสำคัญ และมีขนาด

¹ ดังตัวอย่างกรณีจ้างแพทย์รักษาคนไข้ แพทย์ได้ใช้ฝีมือด้วยความระมัดระวังระดับของผู้มีวิชาชีพในการรักษาอย่างเต็มที่แล้ว แต่คนไข้ก็ยังไม่หายจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือจ้างทนายความให้ฟ้องคดีเรียกเงินตามเช็ค ทนายได้ใช้ความสามารถและความระมัดระวังในการประกอบวิชาชีพอย่างเต็มที่แล้ว แม้ผลคดีจะออกมาไม่เป็นที่พึงพอใจของลูกความก็ตาม ก็ถือว่าผู้รับจ้างได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้ว่าจ้างเรียบร้อยแล้ว

พอสมควรด้วย ทั้งนี้เพราะสิทธิเลิกสัญญาย่อมมีผลเป็นการทำลายสัญญาทั้งหมดลงโดยสิ้นเชิง และมีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงขณะแรกที่เข้าทำสัญญากัน ดังนั้นหากมีกรณีที่มีการไม่ชำระหนี้ในส่วน บลิกย่อยไม่เป็นสาระสำคัญ และไม่ถึงขนาดพอสมควรแล้ว ก็ไม่ควรให้สิทธิเลิกสัญญากันได้ และเมื่อผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาแก่ผู้รับจ้างแล้ว หากผู้ว่าจ้างต้องเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ของผู้รับจ้างจนทำให้ใช้สิทธิเลิกสัญญา การเลิกสัญญานี้ก็ไม่ตัดสิทธิผู้ว่าจ้างในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 391 วรรคท้ายประกอบกับมาตรา 215 ซึ่งสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนนี้จะต้องเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง หากการไม่ชำระหนี้ของผู้รับจ้างนั้นมีพฤติการณ์ที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้ว่าจ้างก็ยังคงเลิกสัญญาได้อยู่ แต่ไม่มีสิทธิในการเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญา เพราะถือว่าผู้รับจ้างผิดสัญญาแต่ยังไม่ได้ผิดนัด เนื่องจากมีเหตุที่อ้างตามกฎหมายได้ว่าไม่ได้เกิดจากความผิดของตน แต่เป็นเหตุสุดวิสัยที่ไม่อาจป้องกันได้ตามมาตรา 205 อย่างไรก็ตามก็ยังคงถือว่าอยู่ในภาวะไม่ชำระหนี้ เมื่อตกเป็นผู้ไม่ชำระหนี้ ผู้ว่าจ้างจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้อยู่ ดังนั้นความผิดของผู้รับจ้างจึงไม่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเลิกสัญญาจ้างทำของแต่ดูที่ผลสำเร็จของงาน เมื่อผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้ไม่ว่าจะเกิดจากความผิดของผู้รับจ้างหรือไม่ก็ตามก็ถือว่าผู้รับจ้างผิดสัญญาที่จะทำให้ผู้ว่าจ้างเลิกสัญญาตามมาตรา 387 ได้แล้ว ส่วนความผิดนั้นจะนำมาพิจารณาเฉพาะในกรณีที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น

2. เมื่อผู้รับจ้างไม่เริ่มงานภายในเวลาอันสมควร หรือทำการชักช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดในสัญญา หรือทำการชักช้าโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนคาดหมายได้ว่าการนั้นจะไม่สำเร็จภายในเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ กฎหมายจึงถือว่าพฤติการณ์ดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นเหตุให้มีการผิดสัญญาอย่างแน่นอนจึงก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ว่าจ้างในการเลิกสัญญาได้ ซึ่งเมื่อผู้รับจ้างมีพฤติการณ์ดังกล่าวนี้แล้วผู้ว่าจ้างก็ชอบที่จะเลิกสัญญาได้ทันทีตามมาตรา 593 โดยไม่ต้องให้ระยะเวลาแก่ผู้รับจ้างชำระหนี้อีกครั้งหนึ่งก่อน สิทธิการเลิกสัญญานี้เป็นบทบัญญัติที่แตกต่างจากมาตรา 387 กล่าวคือ มาตรา 593 เป็นบทบัญญัติที่ใช้อบอกเลิกสัญญาก่อนที่หนี้ถึงกำหนดชำระ ส่วนมาตรา 387 ใช้อบอกเลิกสัญญาเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วแต่ผู้รับจ้างไม่ยอมชำระหนี้ ทั้งสองมาตรานี้จึงไม่มีความเกี่ยวข้องกันและใช้คนละช่วงเวลา การไม่ชำระหนี้ตามมาตรา 593 นี้จะต้องมีลักษณะร้ายแรงที่ว่าการที่ไม่ชำระหนี้นี้เป็นสาระสำคัญถึงขนาดที่ว่า ถ้าชำระหนี้ล่าช้า หรือฝ่าฝืนข้อกำหนดในสัญญาแล้ว จะทำให้การงานนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้างอีกต่อไป กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างเลิกสัญญาได้ทันที เพราะถ้าให้โอกาสในการแก้ไขการงานก็อาจต้องเสียหายเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้ว่าจ้างอาจต้องเสียเวลาไปอย่างมากในการรอรับงานซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจของผู้ว่าจ้างได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญานี้แล้ว ผู้ว่า

จ้างไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากผู้รับจ้างได้ เนื่องจากหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญาจะต้องมีการผิดนัดด้วย แต่บทบัญญัติมาตรา 593 นี้หน้าที่ผู้รับจ้างต้องดำเนินการยังไม่ถึงกำหนดนัดเลย จึงยังไม่มีผิดนัดเกิดขึ้น เมื่อยังไม่มีผิดนัดเกิดขึ้นผู้ว่าจ้างจึงเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญาไม่ได้ เพราะหลักการเรียกค่าสินไหมทดแทนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้นต้องขึ้นอยู่กับการผิดนัดของคู่สัญญาด้วย ดังนั้นตามมาตรา 593 นี้ผู้ว่าจ้างจึงมีสิทธิเพียงแค่บอกเลิกสัญญาเท่านั้น

3. ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างคาดหมายได้ว่าผู้รับจ้างจะชำระหนี้อย่างบกพร่อง ตามมาตรา 594 หรือชำระหนี้อย่างบกพร่อง ตามมาตรา 595 นั้น แม้กฎหมายไม่ได้กำหนดสิทธิในการเลิกสัญญาให้ก็ตาม แต่เนื่องจากบทบัญญัติทั้งสองมาตรานี้ไม่ใช่บทบัญญัติอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาจึงตกลงกันได้ว่าถ้าเข้ากรณีตามมาตรา 594 หรือมาตรา 595 ผู้ว่าจ้างสามารถใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ แต่ถ้าเป็นการเลิกโดยบทบัญญัติกฎหมายแล้ว โดยหลักมาตรา 594 กำหนดแต่เพียงว่าผู้ว่าจ้างมีสิทธิให้ผู้รับจ้างแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้คืนดีภายในกำหนดเวลา หากคลาดกำหนดนั้นไปผู้ว่าจ้างชอบที่จะเอาการนั้นให้บุคคลภายนอกซ่อมแซมหรือทำต่อไปได้เท่านั้น ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องเสี่ยงต่อความเสียหายและออกค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น แต่ไม่มีสิทธินำมาตรา 387 มาใช้เพื่อบอกเลิกสัญญาในกรณีนี้ เพราะการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 นี้จะต้องเป็นการไม่ชำระหนี้ในกรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น แต่มาตรา 594 นี้ของผู้รับจ้างยังไม่ถึงกำหนดชำระ ผู้ว่าจ้างจึงไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 ได้ ส่วนกรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระและสัมภาระมีความบกพร่อง หรือนำมาประกอบภาระงานแล้ว การงานนั้นมีความบกพร่องตามมาตรา 595 เมื่อความบกพร่องนั้นทำให้การชำระหนี้เป็นอันไร้ประโยชน์หรือผิดไปจากความมุ่งหมายของสัญญาโดยสิ้นเชิง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเลิกสัญญาได้ตามมาตรา 387 โดยถือว่าผู้รับจ้างชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ และเมื่อเลิกสัญญาแล้วผู้ว่าจ้างก็สามารถเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญาได้ ตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง หากมีความเสียหายเกิดขึ้น แม้ความเสียหายนี้ผู้รับจ้างจะไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้นก็ตาม โดยไม่ได้นำหลักเกณฑ์ว่าด้วยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 605 มาใช้บังคับในกรณีนี้ เนื่องจาก การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 605 ควรใช้บังคับกรณีที่ผู้ว่าจ้างเลิกสัญญาโดยที่ผู้รับจ้างไม่ได้กระทำความผิดสัญญา เพราะเมื่อบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 605 แล้ว ผู้ว่าจ้างยังมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาให้แก่ผู้รับจ้างอีก ซึ่งหากเป็นกรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้กระทำผิดและเข้าองค์ประกอบที่สามารถบอกเลิกสัญญาได้ตามหลักทั่วไปผู้ว่าจ้างก็ควรใช้สิทธิเลิกสัญญาตามบทบัญญัติทั่วไปน่าจะเป็นผลดีกว่าการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม

มาตรา 605 ซึ่งเมื่อผู้ว่าจ้างได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 387 แล้วในกรณีที่ผู้รับจ้างชำระหนี้บกพร่องหรือคาดว่าจะชำระหนี้อย่างบกพร่อง ผู้ว่าจ้างยังสามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้รับจ้างได้อีก ตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง

4. สิทธิเลิกสัญญาเนื่องจากการชำระหนี้ล่าช้าซึ่งระยะเวลาเป็นสาระสำคัญนั้น ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 388 ซึ่งบททั่วไป และตามมาตรา 596 ซึ่งเป็นบทเฉพาะ และเนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 596 นี้เป็นบทมาตราที่มีหลักเกณฑ์เหมือนกับมาตรา 388 ในส่วนของระยะเวลาการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ ดังนั้นเวลาผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิเลิกสัญญาในกรณีที่ระยะเวลาเป็นสาระสำคัญในการชำระหนี้ จึงต้องนำมาตรา 596 มาใช้บังคับ เพราะมีกฎหมายให้สิทธิเป็นพิเศษไว้โดยเฉพาะแล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่ว่า "บทพิเศษยกเว้นบททั่วไป" มาตรา 596 จึงเป็นบทยกเว้น มาตรา 388 อย่างเด็ดขาด และเมื่อผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาแล้ว ผู้ว่าจ้างก็ยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายอีกด้วยถ้าความล่าช้านั้นเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง ตามมาตรา 204 และมาตรา 215 เว้นแต่จะมีเหตุอ้างตามกฎหมายได้ว่าผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายนี้ อย่างไรก็ตามสิทธิการเลิกสัญญาตามมาตรา 596 นี้ หากผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า แต่การงานนั้นยังไม่ถึงกับเป็นอันไร้ประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้าง เพราะตามพฤติการณ์ไม่ถือระยะเวลาการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ ผู้ว่าจ้างก็ยังคงต้องรับชำระหนี้อยู่จะใช้สิทธิเลิกสัญญาไม่ได้แต่สามารถขอลดเงินจ้างได้ แต่สิทธิในการลดเงินจ้างหรือเลิกสัญญานี้จะสิ้นผลไปเมื่อผู้ว่าจ้างรับมอบการงานโดยไม่อุทธรณ์ ตามมาตรา 597 จึงกล่าวได้ว่า มาตรา 596 นี้เป็นยกเว้นมาตรา 388 อย่างสิ้นเชิง และเป็นบทยกเว้นมาตรา 387 ด้วยในกรณีที่ส่งมอบการงานล่าช้า

5. โดยหลักทั่วไปแล้วหากการชำระหนี้ตกเป็นพันธวิสัยเพราะความผิดของผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างสามารถเลิกสัญญาได้เสมอตามมาตรา 389 แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่ไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้างแต่เป็นเรื่องที่เกิดจากเหตุการณ์ภายนอกที่ไม่อาจป้องกันได้หรือเกิดจากเหตุสุดวิสัย กรณีเช่นนี้ไม่มีกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างในการเลิกสัญญาได้ โดยมาตรา 219 วรรคหนึ่ง กำหนดหลักเกณฑ์ไว้แต่เพียงว่าผู้รับจ้างเป็นอันหลุดพ้นจากหนี้โดยไม่ต้องชำระหนี้และค่าเสียหายให้แก่ผู้ว่าจ้างอีก โดยไม่ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ในส่วนของผู้ว่าจ้างไว้ แต่เนื่องจากสัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาต่างตอบแทน ฉะนั้นในกรณีที่เกิดเหตุสุดวิสัยโดยไม่สามารถโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ผลในทางกฎหมายจึงต้องบังคับให้เป็นไปตามมาตรา 372 คือ ผู้ว่าจ้างก็ไม่จำเป็นต้องชำระหนี้ตอบแทนให้แก่ผู้รับจ้างเช่นกัน สำหรับกรณีที่การส่งมอบสิ่งของหรือเงินตราให้แก่กันไปแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าต้องส่งมอบคืนให้แก่กันเพราะผู้รับจ้างไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจึงไม่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตอบแทนเช่นกัน ตามมาตรา 372 วรรคหนึ่ง แต่บทบัญญัติมาตรา 372 ไม่ได้กำหนด

หลักเกณฑ์เรื่องการคืนทรัพย์สินไว้ จึงก่อให้เกิดปัญหาว่าในกรณีที่มีการชำระสินจ้างที่เป็นเงินตราไปล่วงหน้าแล้วจะนำบทบัญญัติใดมาใช้บังคับ หากผู้ว่าจ้างต้องการเรียกเงินที่ชำระไปแล้วล่วงหน้าคืนจากผู้รับจ้างผู้ว่าจ้างจะสามารถนำหลักเกณฑ์ใดมาใช้บังคับแก่กรณีนี้ได้บ้าง ในเรื่องนี้มีความเห็นทางกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 แนว คือ 1. คืบตามหลักเรื่องผลของสัญญาต่างตอบแทนตามมาตรา 372 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 960/2509, 9241/2539) กับ 2. คืบตามหลักลาภมิควรได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 358/2522) การที่มีความเห็นแบ่งแยกออกเป็น 2 แนวทางนี้ทำให้เกิดปัญหาในการใช้และการตีความเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของตัวบทบัญญัติของกฎหมายว่าจะนำแนวทางใดมาปรับใช้กับสัญญาจ้างทำของ สำหรับผู้เขียนเห็นว่าควรใช้ระบบการคืนกันตามมาตรา 372 วรรคหนึ่งไม่ควรนำหลักลาภมิควรได้มาใช้เพราะจะไม่เป็นธรรมกับฝ่ายผู้ว่าจ้างหากผู้รับจ้างกล่าวอ้างว่าเป็นการรับไว้โดยสุจริตตามมาตรา 412 ซึ่งผู้รับจ้างก็จะคืนเท่าที่เหลืออยู่หรือไม่ต้องคืนเลยหากทรัพย์สินสูญหายหรือใช้หมดไปแล้ว และกรณีดังกล่าวก็ไม่สามารถนำหลักเจ้าของกรรมสิทธิ์ติดตามทรัพย์สินตามมาตรา 1336 มาใช้บังคับได้ เนื่องจากเงินตรานั้นเป็นสังหาริมทรัพย์เมื่อส่งมอบให้แก่ผู้รับจ้างไปแล้วกรรมสิทธิ์ในเงินย่อมโอนไปยังผู้รับจ้างทันที เมื่อผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา ผู้ว่าจ้างก็ไม่สามารถเรียกเงินที่ได้ชำระไปแล้วคืนจากผู้รับจ้างตามมาตรา 1336 ได้ เช่น จ้างเขียนพินัยกรรม 100,000 บาท ส่งมอบเงินไปแล้ว ก่อนที่จะส่งมอบงานผู้รับจ้างถูกรถชนโดยไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้างและกลายเป็นคนพิการ ผู้รับจ้างรับสภาพตนเองไม่ได้จึงกลายเป็นคนพิการจจริต กรณีเช่นนี้ถือว่าการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยโดยไม่สามารถโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ ส่วนเงินที่ได้ชำระไปแล้วก็ไม่สามารถเรียกคืนตามมาตรา 1336 ได้ แม้ว่าจะมีคำพิพากษาศาลฎีกาออกมารองรับว่าเป็นการคืนตามมาตรา 372 ก็ตาม แต่ตามมาตรา 372 นี้ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการคืนทรัพย์สินไว้และไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าการคืนเงินจะต้องคืนในลักษณะใด นอกจากนี้จะนำบทบัญญัติมาตรา 605 มาใช้กับการเลิกสัญญากรณีนี้คงจะไม่เป็นธรรมต่อผู้ว่าจ้างมากนัก เพราะเมื่อเลิกสัญญาแล้วกฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้รับจ้างอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาอีก ทั้งที่การเลิกสัญญานี้ผู้รับจ้างเป็นผู้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ผู้ว่าจ้างได้ และก็ไม่สามารถใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 387 ได้เนื่องจากการเลิกสัญญาตามมาตรา 387 นั้นไม่สอดคล้องกับมาตรา 219 กล่าวคือการเลิกสัญญาตามมาตรา 387 นี้ ผู้รับจ้างยังมีหน้าที่ชำระหนี้อยู่ และผู้ว่าจ้างจะต้องกำหนดเวลาให้ผู้รับจ้างชำระหนี้ให้ถูกต้องก่อน หากยังไม่ชำระหนี้ก็จึงจะสามารถบอกเลิกสัญญาได้ ส่วนตามมาตรา 219 นั้นเป็นเรื่องที่ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากการชำระหนี้เนื่องจากการชำระหนี้ตกเป็นพันธวิสัยโดยไม่สามารถโทษผู้รับจ้างได้ ผู้รับจ้างจึงอ้างได้ว่าตนไม่มีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามที่กฎหมาย

กำหนดไว้ ฉะนั้นตามปัญหานี้จึงนำหลักของมาตรา 387 มาใช้ไม่ได้เช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายและเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายผู้เขียนเห็นว่า ควรจะมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลิกสัญญาในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันธียโดยไม่สามารถโทษผู้รับจ้างได้ด้วย²

6. การเลิกสัญญาตามมาตรา 605 นี้ใช้เฉพาะกรณีที่ ไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง เพราะถ้าเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างสามารถเลิกสัญญาได้ตามบทบัญญัติมาตรา 387 มาตรา 389 มาตรา 593 มาตรา 595 ประกอบกับมาตรา 387 และมาตรา 596 จึงไม่มีเหตุผลใดที่จะใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 605 และหากผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 605 ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับจ้าง และไม่สามารถเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญาได้ ฉะนั้นกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้โดยสามารถโทษผู้รับจ้างได้ ผู้เขียนเห็นว่าผู้ว่าจ้างไม่ควรใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 605 แต่ควรนำบทบัญญัติทั่วไปที่กำหนดให้ผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้จะเป็นผลดีกับผู้ว่าจ้างมากกว่า นอกจากนี้หากจะพิจารณาว่าบทบัญญัติมาตรา 605 เป็นบทบัญญัติที่สามารถใช้กับการเลิกสัญญาจ้างทำของทุกกรณี แล้วเหตุใดกฎหมายยังคงต้องบัญญัติมาตรา 593 และมาตรา 596 ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจ้างทำของขึ้นมาอันเป็นการซ้ำซ้อนอีกหากสามารถใช้มาตรา 605 กับการเลิกสัญญาได้ทุกกรณีอยู่แล้ว ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า มาตรา 605 นี้ใช้กับการเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ผิดเท่านั้น

7. ในเรื่องหลักเกณฑ์การคำนวณค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 605 นี้ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงต้องนำหลักทั่วไปเกี่ยวกับการคำนวณค่าเสียหายตามมาตรา 222 มาใช้บังคับซึ่งจะต้องเป็นความเสียหายที่คาดเห็นได้เท่านั้น โดยค่าเสียหายนี้จะชดเชยให้แก่กันก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจริงหากไม่เกิดความเสียหายก็ไม่ต้องชดเชย ต้องเป็นค่าเสียหายที่เป็นโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ และรวมถึงผลกำไรที่คาดว่าจะได้จากการปฏิบัติตามสัญญา กรณีที่เป็นค่าเสียหายสำหรับการสูญเสียความคาดหวังที่ผู้รับจ้างจะได้รับจากการปฏิบัติตามสัญญา เช่น ค่าขาดรายได้จากการที่จะประมูลงานได้ หากผู้รับจ้างสามารถนำสืบให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ แม้จะเป็นความเสียหายในอนาคตแต่เป็นความเสียหายที่แน่นอน ผู้รับจ้างก็สามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ ส่วนความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน สินจ้างเต็มจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญาไม่สามารถเรียกได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 6675/2541) เพราะกฎหมายยังไม่ได้กำหนดสิทธิให้ครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายเหล่านี้ โดยในส่วนสินจ้างนั้นผู้รับจ้างคงเรียกได้ตามสัดส่วนของงานที่

² ดูข้อเสนอแนะในข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย หน้า 230-231

ได้กระทำไปเท่านั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 8394/2538,1678/2528) ซึ่งรวมถึงผลกำไรด้วยหากผู้รับจ้างสามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเลิกสัญญาทำให้ผู้รับจ้างขาดกำไรที่ควรจะได้อย่างแน่นอน (คำพิพากษาฎีกาที่ 932/2490) โดยถ้าหากมีการเริ่มทำงานไปแล้วแต่เริ่มไปเพียงเล็กน้อยกำไรที่สามารถเรียกได้นี้ก็จะไปตามสัดส่วนของงานที่ทำสำเร็จ(คำพิพากษาฎีกาที่ 8394/2538) แต่ถ้าหากเริ่มงานไปจนงานเกือบจะเสร็จสมบูรณ์แล้วผู้รับจ้างสามารถเรียกร้องกำไรที่จะได้รับทั้งหมดหากได้มีการปฏิบัติตามสัญญาจนเสร็จสิ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 932/2490) ส่วนในกรณีที่ยังไม่เริ่มทำงานเลยยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักไว้แต่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถเรียกได้เช่นกัน โดยสามารถเรียกได้เฉพาะในส่วนที่เป็นกำไรที่คาดหวังว่าจะได้รับซึ่งคงไม่สามารถเรียกร้องได้เต็มจำนวนเหมือนดังเช่นกรณีที่การเริ่มทำงานไปจนงานเกือบเสร็จสมบูรณ์ เพราะกำไรตรงส่วนนี้จะต้องนำมาหักกับความเสียหายที่ผู้รับจ้างไม่ต้องพบระหว่างดำเนินงานด้วย เช่น ความเสียหายที่จะประสบกับอุบัติเหตุในระหว่างการดำเนินงาน ความเสียหายในกรณีที่วัสดุอุปกรณ์มีราคาผันผวนตามราคาท้องตลาดซึ่งอาจจะขึ้นสูงมากจนทำให้ผู้รับจ้างไม่ได้รับกำไรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือกรณีที่เกิดสภาพภูมิอากาศแปรปรวนทำให้ไม่สามารถดำเนินงานภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ต้องขยายระยะเวลาการทำงานออกไปซึ่งระยะเวลาที่ขยายออกไปนั้นทำให้ผู้รับจ้างต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องของคนงาน หรือค่าเช่าที่พักคนงานที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ขยายออกไป หรือความเสียหายในกรณีที่ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันวิสัยโดยไม่สามารถโทษผู้ว่าจ้างได้ หรือโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้

จากการที่ได้ศึกษาคำพิพากษาฎีกาทั้งหลายมาพบจะว่าปัญหาของการคำนวณค่าเสียหายของประเทศไทยก็คือ คำนวณตามความเสียหายที่แท้จริง หากไม่เกิดความเสียหายหรือผู้รับจ้างนำสืบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเลิกสัญญาไม่ได้ หรือแม้จะนำสืบได้แต่อาจจะสืบได้ไม่ครอบคลุมทุกประเด็น ผู้รับจ้างก็อาจได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่ได้รับ หรือไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากการเลิกสัญญาได้เลย ซึ่งดูแล้วไม่เป็นธรรมต่อผู้รับจ้างมากนักที่กฎหมายไทยผลัดภาระการนำสืบให้ผู้รับจ้างทั้งที่การเลิกสัญญานี้ไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง ซึ่งหากผู้รับจ้างไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบให้ศาลเห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ผู้รับจ้างก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเลย และในบางกรณีแม้จะนำสืบให้ศาลเห็นได้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับการชดเชยนี้ก็ไม่มีความแน่นอนไม่เท่าเทียมกันแม้จะเป็นเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันก็ตาม เพราะค่าสินไหมทดแทนที่ศาลจะกำหนดให้นี้ต้องคำนึงถึงลักษณะของงาน และความคืบหน้าของงานว่าอยู่ในขั้นตอนใดด้วย ซึ่งตรงส่วนนี้ยังคงเป็นปัญหาของความแตกต่างในกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ไม่มี

ความชัดเจนแน่นอนว่าเริ่มงานไปบ้างแล้วบางส่วน กับเริ่มงานไปจนเกือบจะเสร็จ หรือยังไม่เริ่มงานเลยจะคิดกันอย่างไร ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การคำนวณค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 605 นี้ใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้รับจ้างที่ได้รับผลกระทบจากการที่ผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาโดยอิสระ โดยนำหลักเกณฑ์การคำนวณค่าสินไหมทดแทนแบบประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 649 ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับมาตรา 372 วรรคสอง มาใช้กับการคำนวณค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาตามมาตรา 605 เพื่อหลักการการพิสูจน์ไปให้ฝ่ายผู้ว่าจ้างเป็นคนนำพยานหลักฐานเข้าสืบ เนื่องจากเป็นผู้ใช้สิทธิเลิกสัญญาโดยที่ผู้รับจ้างไม่ได้กระทำผิดแต่อย่างใด และเพื่อความสะดวกในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาจะพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้และการตีความกฎหมายนั้นเกิดจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอวิธีการแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

2.1. ข้อเสนอการใช้และการตีความกฎหมาย

(1) สิทธิในการเลิกสัญญาตามสัญญาจ้างทำของนี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะนำบทบัญญัติตามหลักทั่วไปหรือบทบัญญัติเฉพาะมาใช้กับลักษณะจ้างทำของได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติในการเลิกสัญญาตามบทบัญญัติเฉพาะที่มีอยู่ บางกรณีก็ไม่ครอบคลุมถึงสิทธิในการเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง ดังนั้นเมื่อบทบัญญัติเฉพาะไม่ได้กำหนดสิทธิในการเลิกสัญญาไว้ ผู้ว่าจ้างก็สามารถนำบทบัญญัติตามหลักทั่วไปมาปรับใช้ได้ กล่าวคือ ในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันธียอันจะโทษผู้รับจ้างได้ เมื่อตามบทบัญญัติเฉพาะไม่ได้กำหนดสิทธิให้ผู้ว่าจ้างสามารถเลิกสัญญาได้ในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันธีย หากผู้ว่าจ้างต้องการเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างก็ต้องนำมาตรา 389 อันเป็นหลักทั่วไปมาปรับใช้ หรือนำมาตรา 387 มาปรับใช้หากเป็นกรณีที่ชำระหนี้เลย ชำระหนี้บางส่วนซึ่งอยู่ในพันธียที่จะชำระหนี้ได้แต่ไม่ชำระให้ต้องตามความประสงค์

ในกรณีที่มิบบทบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว และเป็นหลักเกณฑ์ที่ซ้อนกับหลักทั่วไป ผู้ว่าจ้างก็ต้องนำบทบัญญัติเฉพาะมาปรับใช้กับกรณีที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องนำ

หลักเกณฑ์ทั่วไปมาปรับใช้อีก กล่าวคือ สิทธิการเลิกสัญญาตามมาตรา 596 ใช้สำหรับกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้ตามเวลาที่กำหนดไว้ทั้งกรณีปกติและกรณีที่เวลาเป็นสาระสำคัญที่ทำให้การชำระหนี้เป็นอันไร้ประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้าง ซึ่งมีขอบเขตการใช้กว้างขวางมากกว่ามาตรา 388 ดังนั้นหากผู้ว่าจ้างต้องการเลิกสัญญาในกรณีที่ระยะเวลาการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญก็จะต้องนำมาตรา 596 มาปรับใช้แก่กรณีดังกล่าว โดยถือว่ามาตรา 596 อันเป็นบทบัญญัติเฉพาะยกเว้นมาตรา 388 อันเป็นบททั่วไปอย่างเด็ดขาด

ส่วนการใช้สิทธิเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้างตามมาตรา 605 จะใช้เฉพาะกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ได้กระทำความผิดสัญญาเท่านั้น เพราะถ้าเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างควรนำบทบัญญัติทั่วไปที่กำหนดให้ผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาได้ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ชำระหนี้จะเป็นผลดีกับผู้ว่าจ้างมากกว่า

(2) ในกรณีที่มีการเลิกสัญญาตามบทบัญญัติมาตรา 387 ถึงมาตรา 389 อันเป็นบทบัญญัติทั่วไป และมาตรา 593 มาตรา 596 อันเป็นบทเฉพาะ อันเกิดจากความผิดของผู้รับจ้าง และไม่มีข้อกำหนดในสัญญาเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการเลิกสัญญา ผู้เขียนเห็นควรนำหลักทั่วไปอันเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้มาใช้กับการเลิกสัญญาด้วย แม้บทบัญญัติมาตรา 391 วรรคท้ายจะบัญญัติรับรองสิทธิว่า การเลิกสัญญาไม่กระทบถึงสิทธิในการเรียกค่าเสียหาย แต่เป็นเพียงบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้ที่ใช้สิทธิเลิกสัญญาเท่านั้น แต่ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นเพื่อความชัดเจนในการปรับใช้และการตีความกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าให้นำบทบัญญัติเรื่องการผิดนัดมาตรา 215 อันเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากไม่ชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์ เช่น ไม่ชำระหนี้เลย หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องไม่ว่าระยะเวลาการชำระหนี้เป็นสาระสำคัญหรือไม่ มาปรับใช้กับการชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญา โดยใช้ร่วมกับมาตรา 222 อันเป็นหลักเกณฑ์การคำนวณความเสียหายด้วย ในกรณีที่ผู้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 389 เพราะการชำระหนี้ตกเป็นพันธียัย เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งที่ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบให้นำบทบัญญัติมาตรา 218 ประกอบกับมาตรา 222 มาใช้ในการคำนวณค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญา แต่ในกรณีที่ผู้รับจ้างผิดสัญญาไม่ชำระหนี้โดยเกิดจากพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญา เพราะหลักการชดเชยค่าเสียหายจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้รับจ้างผิดนัดโดยไม่มีข้ออ้างตามกฎหมายได้ หากผู้รับจ้างยังไม่ผิดนัดเนื่องจากมีเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญาเพราะมีเหตุแก้ตัวที่ไม่ตกเป็นลูกหนี้ผิดนัด ตามมาตรา 205 แต่ผู้ว่าจ้างก็ยังคงมีสิทธิ

เลิกสัญญาตามมาตรา 387 ได้อยู่ เพียงแต่ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญาเท่านั้น ยกเว้นกรณีของการเลิกสัญญาตามมาตรา 595 ประกอบกับมาตรา 387 เนื่องจากบทบัญญัตินี้เชื่อมโยงกับมาตรา 472 ในกฎหมายลักษณะซื้อขายซึ่งโดยหลักความรับผิดชอบตามมาตรา 472 นี้โดยเฉพาะวรรคสองเป็นความรับผิดชอบโดยไม่มีคามผิด ดังนั้นเมื่อเป็นการเลิกสัญญาตามมาตรา 595 ประกอบกับมาตรา 387 ผู้รับจ้างจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเสมอแม้ผู้รับจ้างจะไม่ได้กระทำผิดก็ตาม

(3) ในกรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ และการทำงานที่ทำนั้นมีความชำรุดบกพร่องถึงขนาด ผู้ว่าจ้างสามารถบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าความบกพร่องนี้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้างหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากหลักทั่วไปที่จะต้องรับผิดโดยมีความผิด โดยความรับผิดในการบกพร่องในลักษณะซื้อขาย ตามมาตรา 472 ที่กฎหมายลักษณะจ้างทำของให้นำมาบังคับใช้ ตามมาตรา 595 นี้เป็นความรับผิดโดยไม่มีคามผิด ดังนั้นเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่องกับการงานที่ทำ ผู้รับจ้างจึงต้องรับผิดเสมอแม้จะไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้างก็ตาม ตามมาตรา 472 วรรคสอง และเมื่อมีการเลิกสัญญาตามมาตรา 595 ประกอบกับมาตรา 387 แล้วผู้รับจ้างจะต้องรับผิดต่อผู้รับจ้างตามมาตรา 472 วรรคหนึ่ง

(4) ความรับผิดตามมาตรา 595 ไม่รวมถึงความรับผิดในการรอนสิทธิด้วย ดังนั้นหากมีการรอนสิทธิเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระและสัมภาระนั้นมีค่ามากกว่าแรงงาน ตามมาตรา 1317 วรรคหนึ่ง กรณีที่ยังไม่มีการบัญญัติความรับผิดดังกล่าวของผู้รับจ้างในมาตรา 595 ผู้เขียนเห็นว่าให้นำกฎหมายในลักษณะนี้มาปรับใช้ โดยถือว่าผู้รับจ้างชำระหนี้ไม่ต้องตามความประสงค์แห่งมูลหนี้ ตามมาตรา 215 และเรียกชดใช้ค่าเสียหายตามบทบัญญัติดังกล่าวได้

(5) เนื่องจากมาตรา 605 ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับการเลิกสัญญา การเรียกค่าสินไหมทดแทนจึงต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องขอบเขตของการเรียกค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 222 และมาตรา 223 โดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนดังนี้

5.1. หากไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากการชำระค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทยนั้นขึ้นอยู่กับหลักความเสียหาย ดังนั้นแม้ผู้ว่าจ้างจะบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 605 ก็ตาม แต่ถ้าหากผู้รับจ้างไม่ได้รับความเสียหาย ผู้รับจ้างก็ไม่มีสิทธิเรียกชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

5.2. คำนวณตามความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยอยู่ในกรอบของมาตรา 222 ซึ่งต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล และต้องเป็นผลโดยตรงจากการที่

ไม่ได้ปฏิบัติตามสัญญา กล่าวคือ หากไม่มีการผิดสัญญาความเสียหายเช่นว่าย่อมไม่เกิดขึ้น เช่น ความเสียหายที่เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาต่อไปทำให้ผู้รับจ้างไม่ได้รับสินจ้างตามที่ได้ตกลงไว้ในสัญญา ภาระค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกิดจากเลิกสัญญา เช่น ค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนป้ายโฆษณาที่สั่งทำออกจากพื้นที่ เป็นต้น

5.3. คิดคำนวณค่าใช้จ่ายตามสัดส่วนที่ยังไม่ได้ทำงานว่าหากทำจนเสร็จเรียบร้อย จะต้องใช้จ่ายเพิ่มอีกจำนวนเท่าใด (โดยคิดจากค่าวัสดุอุปกรณ์กับค่าแรงที่ต้องทำเพิ่มว่าหากทำจนเสร็จจะต้องเสียค่าใช้จ่ายอีกจำนวนเท่าใด) และนำมาหักกับราคาสินจ้างตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา จะได้เป็นจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับการเลิกสัญญาซึ่งค่าสินไหมทดแทนนี้ได้รวมถึงกำไรด้วยหากผู้รับจ้างสามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเลิกสัญญาทำให้ผู้รับจ้างขาดกำไรที่ควรจะได้อย่างแน่นอน โดยถ้าหากมีการเริ่มงานไปแล้วแต่เริ่มไปเพียงเล็กน้อยกำไรที่สามารถเรียกได้นี้ก็จะหายไปตามสัดส่วนของงานที่ทำสำเร็จ แต่ถ้าหากเริ่มงานไปจนงานเกือบจะเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้รับจ้างสามารถเรียกร้องกำไรที่จะได้รับทั้งหมดหากได้มีการปฏิบัติตามสัญญาจนเสร็จสิ้น ส่วนในกรณีที่ยังไม่เริ่มทำการงานเลยยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักไว้แต่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถเรียกได้เช่นกัน โดยสามารถเรียกได้เฉพาะในส่วนที่เป็นกำไรที่คาดหวังว่าจะได้รับซึ่งคงไม่สามารถเรียกร้องได้เต็มจำนวนเหมือนดังเช่นกรณีที่มีการเริ่มทำงานไปจนงานเกือบเสร็จสมบูรณ์ เพราะกำไรตรงส่วนนี้จำเป็นต้องนำมาหักกับความเสียหายที่ผู้รับจ้างไม่ต้องพบระหว่างดำเนินงาน เช่น ความเสียหายที่จะประสบกับอุบัติเหตุในระหว่างการดำเนินงานในกรณีที่ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบการทำงานหรือในกรณีที่วัสดุอุปกรณ์ก็ต้องพิจารณาถึงความเสียหายของราคาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความผันผวนตามราคาท้องตลาดซึ่งอาจจะขึ้นสูงมากจนทำให้ผู้รับจ้างไม่ได้รับกำไรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย หรือกรณีที่เกิดสภาพภูมิอากาศแปรปรวนทำให้ไม่สามารถดำเนินงานภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ต้องขยายระยะเวลาการทำงานออกไปซึ่งระยะเวลาที่ขยายออกไปนั้นทำให้ผู้รับจ้างต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในเรื่องของคนงาน หรือค่าเช่าที่พักคนงานที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ขยายออกไป หรือความเสียหายในกรณีที่ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันธียโดยไม่สามารถโทษผู้ว่าจ้างได้ หรือโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ความสูญหรือเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ผู้รับจ้างก็ต้องรับผิดชอบประกอบด้วย อย่างไรก็ตามในบางกรณีตามลักษณะของงานแม้ยังไม่ได้ชำระหนี้เลย หรือชำระหนี้ไปแค่เพียงเล็กน้อยแต่ก็ต้องมีการจ่ายสินจ้างเต็มจำนวนโดยไม่ได้จ่ายเป็นสัดส่วนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น การจ้างนักร้องที่มีชื่อเสียงมาร้องเพลงในงานวันเกิด 1 ชั่วโมงให้ค่าจ้าง 100,000 บาท นักร้องมาร้องเพลงได้แค่หนึ่งเพลงผู้ฟังมีท่าที่ไม่ชอบอยากฟังเจ้าของวันเกิดร้องมากกว่า ผู้ว่าจ้าง

จึงขอให้ผู้รับจ้างหยุดร้องเพลง กรณีเช่นนี้ผู้ว่าจ้างต้องจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเต็มจำนวน แม้ว่าผู้รับจ้างจะยังร้องเพลงไม่ครบชั่วโมงตามที่ตกลงกันไว้ก็ตาม เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจ้างนักร้องมาร้องเพลงนี้ผู้ว่าจ้างไม่ได้คำนึงถึงเพลงที่ผู้รับจ้างจะนำมาร้อง แต่ที่จ้างมาเพราะความมีชื่อเสียง (well known) ของนักร้องคนนั้น ดังนั้นเมื่อนักร้องร้องเพลงไปแล้ว แม้จะร้องไม่ครบตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ผู้ว่าจ้างก็ยังคงต้องชำระสินจ้างเต็มจำนวนให้ผู้รับจ้าง เพราะถือว่าผู้รับจ้างได้ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว เมื่อมาถึงแล้วร้องเพลงภายในช่วงเวลาของสัญญาตามความพอใจของคู่สัญญาก็ถือว่าได้ชำระหนี้แล้ว ซึ่งเทียบเคียงได้กับจ้างนักแสดงไปตามงานต่างๆ หากผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเลิกสัญญาตามมาตรา 605 แล้วแม้ดารานักแสดงจะทำงานไปแค่ 10 นาที ผู้ว่าจ้างก็ยังคงต้องจ่ายค่าจ้างให้เต็มจำนวนไม่ได้จ่ายเป็นสัดส่วนเหมือนดังเช่นกรณีทั่วไป เพราะถือว่าเป็นการจ้างความมีชื่อเสียงและเป็นบุคคลที่ได้รับความนิยมชมชอบจากสังคม เมื่อผู้รับจ้างผู้นั้นได้ตั้งใจที่จะไปทำงานให้กับผู้ว่าจ้างโดยเฉพาะแล้ว ผู้ว่าจ้างก็ต้องจ่ายสินจ้างให้ ฉะนั้นหลักในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 605 จึงต้องดูลักษณะของงานและพฤติการณ์เป็นกรณีๆ ไป ทั้งคำนึงถึงความได้เสียของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายประกอบด้วย

5.4. ต้องเป็นค่าเสียหายที่ไม่เกินกว่าสินจ้างที่ได้กำหนดในสัญญา

(6) ในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นพันวิสัยโดยไม่สามารถโทษผู้รับจ้างได้ก็ตาม หากผู้ว่าจ้างได้ส่งมอบทรัพย์สินหรือเงินตราให้แก่ผู้รับจ้างไปแล้วผู้ว่าจ้างจะมีการเรียกคืนได้ตามบทมาตราใด กรณีที่ยังไม่มีการแก้ไขบทบัญญัติเพิ่มเติมผู้ว่าจ้างคงต้องนำบทบัญญัติมาตรา 372 บรรคแรกมาปรับใช้ เพราะไม่มีกฎหมายใดให้สิทธิผู้รับจ้างรับชำระหนี้ไว้ได้โดยไม่ต้องชำระหนี้ตอบแทนได้ ดังนั้นหากได้รับสิ่งใดไว้ล่วงหน้า เช่น ในกรณีของทรัพย์สินของผู้รับจ้างก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่เหมือนในขณะที่ได้รับมอบมาให้แก่ผู้ว่าจ้าง ส่วนในกรณีที่เป็นหนี้เงินก็จะต้องคืนเต็มจำนวนเท่ากับจำนวนที่ได้รับมาและไม่ต้องชำระดอกเบี้ย โดยไม่นำหลักลาภมิควรได้มาใช้กับกรณีนี้ เนื่องจากในขณะที่ได้รับไว้เป็นการรับมาโดยมีมูลหนี้อันจะอ้างกฎหมายได้

2.2. ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย

(1). ด้วยบทบัญญัติมาตรา 593 เป็นการใช้เลิกสัญญาของผู้ว่าจ้างโดยที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ จึงทำให้การเลิกสัญญาตามมาตรา 593 นี้ไม่สามารถเรียกค่าเสียหายตามหลักกฎหมายนี้ได้ ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 593 ตอนท้ายเพื่อบรรเทาความเสียหายอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาแก่ผู้ว่าจ้าง ดังนี้

จากเดิมวางหลักไว้ว่า “ถ้าผู้รับจ้างไม่เริ่มทำงานในเวลาอันสมควรหรือทำการชักช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดแห่งสัญญาที่ดีหรือทำการชักช้าโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าการนั้นจะไม่สำเร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก็ดี ผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้มีพักต้องรอคอยให้ถึงกำหนดเวลาส่งมอบของนั้นเลย”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ถ้าผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการในเวลาอันสมควรหรือทำการชักช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดแห่งสัญญาที่ดีหรือทำการชักช้าโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าการนั้นจะไม่สำเร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก็ดี ผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้มีพักต้องรอคอยให้ถึงกำหนดเวลาส่งมอบของนั้นเลยและมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญานี้ได้”

(2).กรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ กฎหมายบัญญัติให้แต่ผู้รับจ้างรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องเท่านั้น ซึ่งหากเป็นการรอนสิทธิที่ไม่สามารถเรียกร้องตามมาตรานี้ได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมถึงสิทธิในการเรียกร้องความเสียหายของผู้ว่าจ้าง ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรจะแก้ไขมาตรา 595 เพิ่มเติม

จากเดิมวางหลักไว้ว่า “ ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระไซ้ ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในการบกพร่องนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ลักษณะชื่อขาย ”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น ” ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระไซ้ ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในการชำรุดบกพร่องและการรอนสิทธิ นั้น ท่านให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ลักษณะชื่อขาย “

(3).เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาตามมาตรา 605 และผลกระทกการพิสูจน์ไปให้ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นคนบอกเลิกสัญญาโดยไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้รับจ้างเป็นผู้นำพยานหลักฐานเข้าสืบ ผู้เขียนเห็นควรเสนอการวางหลักเกณฑ์การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นเดียวกับหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 649 ดังนี้

จากเดิมวางหลักไว้ว่า “ถ้าการที่จ้างยังไม่เสร็จอยู่ตราบใด ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับจ้างเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การเลิกสัญญานั้น”

แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “ถ้าการที่จ้างยังไม่แล้วเสร็จอยู่ตราบใด ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกสัญญาได้ หากผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเช่นนี้ ผู้รับจ้างมีสิทธิเรียกสินจ้างตามสัญญาได้ โดยสินจ้างดังกล่าวต้องนำมาหักกับจำนวนค่าใช้จ่ายที่ผู้รับจ้างได้ประหยัดไปอันเนื่องจากการเลิกสัญญา หรือใช้

คุณวุฒิความสามารถของตนเป็นประการอื่นเป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือรายได้อื่นใดที่ผู้รับจ้างสามารถขนขวายได้มาแต่ผู้รับจ้างจงใจละเลยไม่ขนขวายที่จะได้มา “

(4). เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้และการตีความเรื่องการคืนทรัพย์สินในกรณีที่มีการชำระหนี้ตกเป็นพันวิสัยโดยไม่ได้เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผู้เขียนขอเสนอเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การเลิกสัญญาเป็นการเฉพาะขึ้นมาในส่วนของสัญญาจ้างทำของโดยเพิ่มหลักเกณฑ์ มาตรา 605/1 ว่า

“ ถ้าการงานที่รับจ้างทำกลายเป็นพันวิสัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยจะโทษผู้รับจ้างมิได้ ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเลิกสัญญาและให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิม

ถ้างานที่ทำได้เสร็จแล้วบางส่วนและผู้ว่าจ้างตกลงรับมอบงานนั้น ให้ผู้ว่าจ้างชำระสินจ้างตามสัดส่วน ถ้าได้ชำระไปก่อนให้ผู้รับจ้างคืนส่วนที่เกิน “

ตารางเปรียบเทียบข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย

กฎหมายปัจจุบัน	ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติม
<p>มาตรา 593 “ถ้าผู้รับจ้างไม่เริ่มทำงานในเวลาอันสมควรหรือทำการชักช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดแห่งสัญญาก็ดีหรือทำการชักช้าโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าการนั้นจะไม่สำเร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก็ดี ผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้มีพักต้องรอคอยให้ถึงกำหนดเวลาส่งมอบของนั้นเลย”</p>	<p>มาตรา 593 “ถ้าผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการในเวลาอันสมควรหรือทำการชักช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดแห่งสัญญาก็ดีหรือทำการชักช้าโดยปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าการนั้นจะไม่สำเร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ก็ดี ผู้ว่าจ้างชอบที่จะเลิกสัญญาเสียได้มีพักต้องรอคอยให้ถึงกำหนดเวลาส่งมอบของนั้นเลย<u>และมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญานี้ได้</u> “</p>
<p>มาตรา 595 “ ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระไซ้ริ้ ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในการบกพร่องนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ลักษณะข้อชาย ”</p>	<p>มาตรา 595 ” ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระไซ้ริ้ ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในการชำระชุดบกพร่อง<u>และการรอนสิทธิ</u>นั้น ท่านให้บังคับด้วยบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ ลักษณะข้อชาย “</p>

<p>มาตรา 605 “ถ้าการที่จ้างยังไม่เสร็จอยู่ตราบใด ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับจ้างเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การเลิกสัญญานั้น “</p>	<p>มาตรา 605 “ถ้าการที่จ้างยังไม่แล้วเสร็จอยู่ตราบใด ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกสัญญาได้ <u>หากผู้ว่าจ้างใช้สิทธิเช่นนี้ ผู้รับจ้างมีสิทธิเรียกสินจ้างตามสัญญาได้ โดยสินจ้างดังกล่าวต้องนำมาหักกับจำนวนค่าใช้จ่ายที่ผู้รับจ้างได้ประหยัดไปอันเนื่องจากการเลิกสัญญา หรือใช้คุณวุฒิความสามารถของตนเป็นประการอื่นเป็นเหตุให้ได้อะไรมา หรือรายได้อื่นใดที่ผู้รับจ้างสามารถขวนขวายได้มาแต่ผู้รับจ้างจงใจละเลยไม่ขวนขวายที่จะได้มา “</u></p>
<p>-ไม่มี-</p>	<p>มาตรา605/1 “ ถ้าการงานที่รับจ้างทำกลายเป็นพ้นวิสัยทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยจะโทษผู้รับจ้างมิได้ ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเลิกสัญญาและให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิม</p> <p style="text-align: center;"><u>ถ้างานที่ทำได้เสร็จแล้วบางส่วน</u></p> <p>และผู้ว่าจ้างตกลงรับมอบงานนั้น ให้ผู้ว่าจ้างชำระสินจ้างตามสัดส่วน ถ้าได้ชำระไปก่อนให้ผู้รับจ้างคืนส่วนที่เกิน “</p>